

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารและพัฒนาองค์การภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการแข่งขันสูงในขณะนี้ภาวะเศรษฐกิจโลกค่อนข้างชะลอตัว ทุกองค์การต่างต้องพยายามปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในเวทีแห่งการแข่งขันและการสร้างความได้เปรียบ มีการคิดค้นและพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้อยู่เหนือคู่แข่ง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีความตื่นตัวในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานมากขึ้นในด้านการพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการพัฒนางานองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและมีอยู่แล้วเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2554 : http://www.mua.go.th/pr_web/known_ohc/images/responsibility_mua.jpg) กำหนดวิสัยทัศน์ว่า สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขับเคลื่อนอุดมศึกษาเพื่อจูนนำสังคมไทยให้ก้าวไกลสู่นานาชาติ นั้น สะท้อนให้เห็นถึงการมีเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศที่ล้วนมีความเจริญแล้วในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์ วิจัยปัญหาและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการอุดมศึกษาและจัดทำข้อเสนอนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการในแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนแผนการศึกษาแห่งชาติ พร้อมทั้งวิเคราะห์หลักเกณฑ์และแนวทางการสนับสนุนทรัพยากร จัดตั้งจัดระบบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชนตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนด ตลอดจนเสนอแนะการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและยกเลิกสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ประสานและส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพนักศึกษา รวมทั้งผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสในระบบอุดมศึกษา ทำการประสานและส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนพัฒนาระบบดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการอุดมศึกษาและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านอุดมศึกษา ข้าราชการพลเรือนในสถาบัน อุดมศึกษาและอื่น ๆ ตามที่กระทรวงหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2553 : 93-105) เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ก่อตั้งขึ้นจากรากฐานของโรงเรียนฝึกหัดครู ดำเนินบทบาทและภารกิจในการพัฒนาทรัพยากรคนสู่สังคมอย่างต่อเนื่องตลอดมาด้วยคำขวัญประจำมหาวิทยาลัยที่ว่า “คนดีสร้างชาติไทย ราชภัฏเชียงใหม่สร้างคนดี” ปัจจุบันได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและนโยบายในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นที่มุ่งผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น สร้างและพัฒนานองค์ความรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ ภาษาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพอันได้แก่คณะต่าง ๆ เช่น คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัยและวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน เป็นต้น และมีหน่วยงานสนับสนุนที่คอยสนับสนุนการดำเนินงานผลิตบัณฑิตให้สำเร็จตามพันธกิจและ เป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ สำนักงานอธิการบดี สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนแห่งเอเชีย วิทยาลัยนานาชาติ เป็นต้น ทุกหน่วยงานต่างมีบทบาท ความรับผิดชอบแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายแห่งการจัดตั้งองค์การ ซึ่งในภาพรวมแล้วท้ายที่สุดก็เพื่อเป้าหมายแห่งการขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เข้มแข็งมีพลังสร้างเหล่าคนดีเพื่อกลับไปออกไปเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมไทยและชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2553 : 171-172) เป็นหนึ่งในหน่วยงานสนับสนุนที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 (5) มาตรา 10 วรรคหก และมาตรา 11 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มีวิสัยทัศน์คือ “ในระหว่าง พ.ศ. 2552-2555 สถาบันวิจัยและพัฒนา พัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย สร้างนักวิจัยที่มีคุณภาพและบริการวิชาการเพื่อสังคมแห่งปัญญาที่เข้มแข็งและยั่งยืน” มีพันธกิจในการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เสริมสร้างและพัฒนานักวิจัยทั้งคุณภาพและปริมาณอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายและภาคีการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย สนับสนุนการวิจัยตามยุทธศาสตร์วิจัยแห่งชาติตามความต้องการของท้องถิ่นและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ส่งเสริมการบูรณาการ การสอน การวิจัยและการบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมการนำผลงาน วิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และบริการวิชาการ วิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อสังคมและประเทศชาติโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถาบันวิจัยและพัฒนา ในการเป็นหน่วยงานสนับสนุน การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นั้น จะเห็นว่าบริหารจัดการภายในสถาบันมีความ สำคัญอย่างยิ่ง การที่จะบริหารจัดการการปฏิบัติงานและดำเนินงานตามภารกิจให้เข้มแข็งและ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยตลอดจนตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง จากสภาพแวดล้อมภายนอกมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดีนั้น บุคลากรผู้ปฏิบัติงานซึ่งถือว่าเป็น ทรัพยากรสำคัญในการบริหารจำเป็นต้องมีทักษะ ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน สำหรับการประสานการดำเนินงานกับบุคลากรจากหลายฝ่ายทั้งภายในสำนักงาน จากหน่วยงาน ต่าง ๆ ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยให้สำเร็จลุล่วงในภารกิจด้วยดี จะต้องพัฒนาความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของ สังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ไร้พรมแดนและเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการอิสระ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2549 : 393) ได้ให้ทัศนะว่า ในการบริหารสำนักงานจะพบว่า แม้จะมีการวิเคราะห์ และพัฒนาปรับปรุงระบบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้อง ดำเนินได้ด้วยดีภายใต้สถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแล้วก็ตาม ในบางครั้งการพัฒนาปรับปรุงระบบก็ไม่ช่วยให้การบริหาร สำนักงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการเท่าที่ควร โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่สร้างองค์ความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้พร้อมรับกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ตลอดเวลา การบริหารสำนักงานในอนาคต เป็นทิศทางที่เรียกได้ว่า ไม่มีภาพจินตนาการ คือ ไม่สามารถคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ได้ แนวโน้มที่ผู้บริหารสำนักงานควรให้ความสนใจคือแนวคิดในอนาคต ได้แก่การสร้างนวัตกรรม (Innovation) และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ตลอดจนการบริหารจัดการสำนักงานในอนาคตให้ เหมาะสมมากที่สุด ซึ่งนับเป็นงานที่ยากลำบากและท้าทายของผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง และเสาวลักษณ์ เลิศฐิติกุล (2551: 3) ให้ความเห็นไว้ว่า หน่วยงานควรมีการวางแผนจัดระบบ โครงสร้างหน่วยงาน ระบบการทำงาน อัตรากำลังและความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการปฏิบัติงาน เพื่อให้การ บริหารจัดการมีประสิทธิภาพสูงสุด จะทำอะไรให้คนและงานมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ มีการเรียนรู้งานซึ่งกันและกันและสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ หรือหากมีปัญหาเกี่ยวกับงาน ในหน้าที่รับผิดชอบ ทุกคนสามารถรับรู้ มีความเข้าใจปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานภายในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีความตระหนักในสภาพการบริหารจัดการในสถาบันวิจัยและพัฒนา จากข้อมูลผลการดำเนินงาน และผลการประเมินคุณภาพเทียบกับเกณฑ์และเป้าหมายในรอบปีปัจจุบัน (สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2553 : 27-65) พบว่าในการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ มีจุดที่ควรพัฒนาได้แก่ การใช้ประโยชน์จาก ผลงานวิจัย การจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันวิจัยและ พัฒนากับคณะและหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย การบริหารจัดการด้านการดำเนินงาน มีจุดที่

ควรพัฒนา ได้แก่ การจัดระบบงานภายใน กระบวนการทำงานที่ขาดการสร้างสรรค์และบูรณาการ การกระจุกตัวของงาน บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอและขาดการพัฒนาตนเอง การบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณ มีจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ ขาดผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำข้อกำหนดของ ผู้ว่าจ้าง หรือ TOR (Term of reference) ทำให้การดำเนินการวิจัยส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามแผน การประมาณการงบประมาณไม่เพียงพอกับการดำเนินงานทำให้ต้องมีการขออนุมัติงบประมาณเพิ่มเติม การบริหารจัดการด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบมีจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ นักวิจัยขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และขาดการกำกับดูแล ควบคุมการปฏิบัติตามระเบียบพัสดุ จากปัญหาที่พบในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาปัญหาดังกล่าวในเชิงลึก รวมทั้งต้องการทราบถึงสภาพการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นอย่างไร เกิดปัญหากับผู้มาติดต่อขอรับบริการหรือไม่ ผู้ปฏิบัติงานภายในสถาบันมีความคิดเห็นอย่างไรกับการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงานด้านการเงินงบประมาณ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบที่เป็นอยู่ โดยผลของการศึกษาสามารถสะท้อนให้ผู้บริหารตลอดจนผู้ปฏิบัติงานได้ตระหนักถึงการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานอันจะสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจหรือการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายเชิงบริหารเพื่อสร้างบรรทัดฐานภายใต้กฎระเบียบและคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล
2. ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการในองค์กร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารจัดการด้านกลยุทธ์
2. การบริหารจัดการด้านการดำเนินงาน
3. การบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณ
4. การบริหารจัดการด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาจากประชากรทั้งหมด ได้แก่ คณะผู้บริหารของสถาบันวิจัยและพัฒนา จำนวน 5 คน บุคคลผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 6 คน และ ผู้รับบริการจากสถาบันวิจัยและพัฒนาในระหว่างปีงบประมาณ 2553-2555 แบ่งเป็นนักวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน จำนวน 99 คน นักวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 25 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 135 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาประชากรกลุ่มผู้บริหาร บุคคลผู้ปฏิบัติงานและผู้รับบริการจากสถาบันวิจัยและพัฒนา ในปีงบประมาณ 2553-2555

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นผู้บริหาร บุคคลผู้ปฏิบัติงานและผู้รับบริการด้านการให้บริการและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2553-2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การในการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงินและงบประมาณ และด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ

สภาพปัญหาการบริหารจัดการ หมายถึง ลักษณะหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมในการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาในการจัดการด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงานด้านการเงินและงบประมาณ และด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ หมายถึง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงินและงบประมาณและด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ หมายถึง การบริหารจัดการแผนกลยุทธ์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา ในด้านการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

การบริหารจัดการด้านการดำเนินงาน หมายถึง การบริหารจัดการการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา ด้านกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงาน บุคลากร เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการดำเนินงานให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณ หมายถึง การบริหารจัดการนโยบายการเงินและงบประมาณของสถาบันวิจัยและพัฒนาในด้านการวางแผนจัดหา การจัดสรร การตรวจสอบ และรายงาน การติดตามและประเมินผลทางการเงิน เพื่อความถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้

การบริหารจัดการด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ หมายถึง การบริหารจัดการของสถาบันวิจัยและพัฒนาในด้านการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจ การอบรมให้ความรู้ การให้คำแนะนำ การเสนอ ให้ปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และการติดตามทบทวนผลการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ

สถาบัน หมายถึง สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บุคลากร หมายถึง ผู้บริหารและบุคคลผู้ปฏิบัติงานตามกรอบอัตราค่าจ้างและโครงสร้างองค์การปฏิบัติหน้าที่ให้บริการในฝ่ายต่างๆ ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้รับบริการ หมายถึง นักวิจัยผู้รับบริการจากสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากหน่วยงานภายในและภายนอก ระหว่างปีงบประมาณ 2553-2555 โดยการบริหารจัดการของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่